

עקב בצד אגודל - תיאורו של מסע חינוכי-רגשי

שירי אמיר

"חשוב להיכנס ברגל ימין", אמרה סגנית המנהלת והצביעה על סנדלי הפלטפורמה שלי. חייכתי אליה וביצעתי את ההוראה בקלילות. הראשון בספטמבר 2015. #התחלנו בשל השנים שבהן עבדתי במסגרות כוללניות ופנימיות עם נוער בסיכון קיבלתי את תפקיד החינוך של כיתה מאתגרת במיוחד. היו מי שניחמו אותי, היו שהרימו גבה. ניסיוני הקודם נתן לי יתרון, אך עדיין האתגר היה גדול מאוד.

כיתה ח' בפתח

כיתה ח' מורכבת ותוססת, חמישה בנים וארבע בנות שניסו בכל דרך לבדוק את העמידות שלי בפני הסיפורים וההתנהגויות שלהם. "וואלה על המורה הקודמת שפכנו שוקו, ברחו אחרי חודשיים", אמר אחד התלמידים, תוך כדי סידור כיפת הברסלב על ראשו. "המורה אני לא הולכת לטקס פתיחת שנה", צעקה התלמידה מאחוריו תוך שהיא מוציאה את הטלפון הנייד שלה מהתיק. תלמידה נוספת עמדה בדלת והכריזה בקולי קולות: "רק שתדעי שהלכתי למנהלת ואמרת לי לה שאת קשוחה. מה זה? שתביא לנו מורה אחרת".

מאז עברו חמש שנים, את הפלטפורמות אכן החלפתי בסניקרס. אחרי הכול רדיפה אחרי תלמידים במסדרון מצריכה נוחות. את הכיתה לא החלפתי, אני מחנכת ומלווה את אותה הכיתה, כיתה מקדמת רגשית בתיכון עיוני. התלמידים מתבגרים, גדלים ומשתנים, חלקם התחלפו במהלך השנים. גם אני גדלתי איתם, התבגרתי, עברתי משברים, למדתי והתמקצעת.

התחושה הראשונה שלי הייתה שנכנסתי לג'ונגל. לא היה לי ברור מאיפה בכלל מתחילים. ידעתי שצריך לטפל בהרבה דברים: הרגלי למידה, משמעת, העלאת הדימוי העצמי של התלמידים ואולי גם תחושת המסוגלות שלי לחנך כיתה כה מורכבת. ומעבר לכל זה - הקניית החומר הלימודי, היכרות, גיבוש, מיון, מיפוי, מינוף, מיצוי ועוד כהנה וכהנה.

בעבודה משותפת עם הסייעת בכיתה התחלנו לבנות קשר אישי עם התלמידים תוך דגש על גבולות וכללים ברורים. אט-אט נבנתה כיתה. לאחר שהרגשנו שהכיתה כבר מתפקדת ככזו, עברנו לאתגר הבא, שילובה בתוך השכבה. עד כה, התלמידים לא לקחו חלק בפעילויות השכבתיות כלל, בהרצאות ובכינוסים הם פשוט נשארו בכיתה. בעבודה משותפת עם רכות השכבה ניסינו לשנות מצב זה באופן זהיר, עקב בצד אגודל. התהליך כולו, הן בניית הכיתה והן שילובה בשכבה, היה והוא עדיין מורכב וארוך. יחד עם זאת, התרחש בו משהו מופלא: הנערים והנערות האלה הפכו להיות שלי, חלק מעולמי. היום אני אומרת בחצי חיוך: הם כבר בדנ"א שלי".

כיתה ט' - עוד רגע עוברים לתיכון

לקראת המעבר הצפוי לתיכון התחלנו בחשיבה על המגמות, כינסנו ועדות השמה, ובייחוד הבנו שהלמידה חייבת לעלות שלב. הבנו כי כל משימה, לימודית או חברתית, לא יכולה להתקיים ללא תחזוק מתמיד. גם הקשיים החלו לעלות רמה: תלמיד אחד נתפס מעשן, אחר נתפס כשהוא מוכר סיגריות. הקו הדק בין גבולות ברורים להכלה הפך לעתים מטושטש ונדרשו אנרגיות אינסופיות לשמור עליו. בצד זה החלו גם המחשבות: מתי נכון להשעות? מתי לנזוף? מתי לייצר שיח? ומתי יש לדרוש טיפול חיצוני? שאלות שהתשובות עליהן תמיד היו מורכבות.

ידעתי שאני חייבת לדעת כיצד לטפח, להשקות, לסמן, למרקר, להדגיש, להוביל, להכיל, להאיר, לחזק, לתקן, לשים גבול, לאפשר, לאפשר, לשלב, לעודד, לשקף וגם אפילו לבשל ולאפות כי בתחרות מאסטר-שף צריך לזכות. ובעיקר, שעליי להיות מגדלור עבור אותם תלמידים ששטים בים סוער ובכיתה שבה העוצמות הרגשיות גבוהות. לא תמיד קל היה להישאר עקבית ויציבה, אבל הבנתי שהדבר הכרחי.

כיתה י' - התחלות חדשות

עברנו מהחטיבה, אנחנו בתיכון.

במעבר בין החטיבה לתיכון עזב תלמיד, שניים הצטרפו והתחלנו את כיתה י' עם אתגרים חדשים לפנינו: בגריות, הערכות חלופיות ומגמה חדשה.

השאלה לגבי מידת ההתאמה של חלק מהתלמידים למסגרת עיונית והכלים שבית הספר נותן להם, מלווה אותי לאורך השנים. כל יום מחדש הם פוגשים קושי זה או אחר: טקסטים, משימות, ישיבה ממושכת, הקשבה, הבעה בעל פה. המפגש הזה קשה ושואב כוחות רבים, יחד עם זאת זהו מפגש מזמן. דרך הלמידה וההתמודדות עם האתגרים, הם לומדים לקחת אחריות, להתמודד עם משברים, הם לומדים ומפנימים ערכים כמו כבוד לאחר, ערבות הדדית, התמדה ונחישות. בעיני, תעודת הבגרות היא המטרה שהדרך אליה חשובה לא פחות. זהו טיפול באמצעות למידה.

לא פשוט להניע את התלמידים, לדחוף אותם לזום, לקחת אחריות. ישנם תלמידים שמדהימים אותי כל פעם מחדש ביכולות העמלניות, בכישרונות ובחוש העסקי שלהם. ובו-בזמן הם מאכזבים ומתישים

בנוכחות החסרה, בחוסר המוטיבציה, בשאלת השייכות. ההשוואה לכיתות הגדולות היא בלתי נמנעת. הדילמה נוצרת מהרצון למשוך אותם למעלה ולדרוש מהם את מה שדורשים מכל ילד אחר בתיכון, ובה-בעת, להכיר ולקבל אותם כפי שהם.

רבים מהתלמידים הגיעו ממושבים באזור. אני מחליטה למנף את "המושבניק" שבהם וליזום פרויקט גינון משותף עם ועד היישוב. בין שיחות נזיפה של הגנן על ההברזות שלהם לבין תמרונים במערכת, אנחנו מצליחים לשתול כמה צנוניות ואבטיח בפארק יובל.

מגינן עברנו לספורט: פעילות באמצעות גומיות, פילאטיס, כדור גדול, כדור קטן, קפיצות ותרגילי כוח. יש כאלה שמשתפים פעולה וכאלה שפחות. מצד אחד, קיימת פנטזיה על קבוצת ריצה ומצד שני, המציאות. הכיתה מתקדמת צעד אחד קדימה, אחד אחורה, ולמרות שזה לא מסתדר מבחינה פיזיקלית, העובדה בשטח היא שהם מתקדמים. ערב סיום השנה החגיגי במיוחד כולל תערוכת צילום, תלקיט בהבעה והערכה חלופית בספרות. כל אלה מאפשרים לי לנשום קצת לרווחה ויאללה, י"א, אנחנו מחכים לך בקוצר רוח.

י"א - השכבה המאתגרת

שכבת י"א היא ללא ספק הקשה מכולן. כיתת הפיילוט שלי, כיתת הדגל הולכת וקטנה. לחץ הבגרויות עושה את שלו. שני תלמידים עוזבים, ואחד נוסף, מצמצם מערכת. הכיתה במשבר ואני כמחנכת שלהם, לא פחות. התלמיד השקט יותר, זה שאין אתו ענייני משמעת, יושב כבר חודש וחצי בבית כתוצאה ממשבר נפשי לא פשוט. אני מקפידה להתקשר ולסמס לו כל בוקר. בביקור הבית השני יחד עם היועצת אני חשה במצוקה שלו והדאגה מציפה אותי. אני מתחילה לייצר בקשות לעזרה: פגישות, מכתבים, שיחות טלפון למועצה, לרווחה, לפסיכולוגית, למדריכה ולכל מי שאני חושבת שיוכל לסייע. הסייעת והמורים בכיתה מתגייסים לעזרה. בחינוך המיוחד יש צוות רחב, התמיכה והיעוץ שלו הכרחיים לתחזוק הכיתה ולהצלחתה.

מבחינה הבגרות כבר נושפים בעורף, יש צורך לתת מקום לתחושות של התלמידים ויחד עם זאת ללמד. רומן, מחזה, ביאליק, עגנון, צ'כוב, שירת ימי הביניים, משחקים, סרטונים, תרגולים, מצגות - כל אלה הופכים חלק משגרת יומנו. יש הרבה חומר ללמד במחצית אחת.

בחנוכה הגעתי לתגבורים, דאגתי לבייביסיטר לילדים הפרטיים שלי והכנתי שולחן עמוס עוגיות, תה ודפי תרגול. אף תלמיד לא הגיע.

תחושת אכזבה מלווה בעלבון מילאה אותי. ידוע לי שהתלמידים מעריכים ואוהבים אותי, אך הם מתקשים להביא את עצמם בחופשה לבית הספר. על תחושותיי ועל ההשלכות לכך אדבר איתם לאחר החופש. רגע לפני שאני אורות את הדברים תלמיד אחד מגיע מתנשף, חובק קסדת אופנוע, ואנחנו מתיישבים לשיעור פרטני.

לטיול השנתי כולם יוצאים. להחזיק את דף הנוכחות ולסמן V אינו דבר ברור מאליו. אני מרשה לעצמי לחייך לרגע. התלמידה שלא מגיעה לעולם לפעילויות חברתיות וטיולים תופסת את מקומה באוטובוס. בלילה היא תבכה, תרצה ללכת הביתה ובספסל ליד החדר אדבר איתה ואגיע. "חכי לבוקר בבקשה, תני לזה צ'אנס".

דברי סיכום, מחשבות סיכום

כל שתיארתי עד עתה הוא רק חלק קטן מהחוויות, התובנות, השאלות והמחשבות. את המסע הרגשי, לימודי, טיפולי, חינוכי הזה קשה לסכם בכמה דפים. בעוד כחצי שנה יסתיים המסע, החבר'ה שלי כבר בכיתה י"ב, בוגרים ויחד עם זאת מאתגרים וזקוקים לנוכחות משמעותית.

התלמיד ההוא שעזב לבית ספר מקצועי אמר לי בסוף כיתה ט': "בשנה הראשונה כל המורות עזבו אותנו, ברחו. את יודעת משהו, שירי? את לא עזבת, את נשארתי, וואלה לא מתייאשת". ועם אותה תלמידה, זו שעמדה בדלת עם ידיים שלובות ופרצוף זועף התכתבתי היום בוואצאפ: "את מגיעה נכון? בגרות בלשון... את אלופה! ואני יודעת שתצליחי". "תודה שירי, אוהבת אותך", היא כותבת לי בחזרה.

שירי אמיר, רכזת חינוך מיוחד וכיתות אגף שחר, מחנכת י"ב מקדמת רגשית בתיכון ברנקו וייס אור בצור הדסה. לשירי תואר שני בקידום נוער בסיכון ותעודת הדרכת הורים וצוותי חינוך בשיטת אייכה. מחנכת ומלמדת בני נוער בסיכון והדרה מזה שלוש עשרה שנים.